

Agata Szydluk-Leszczynska*

AKTYWNA POLITYKA RYNKU PRACY WOBEC OSÓB MŁODYCH. ROZWIĄZANIA USTAWOWE I ICH REALIZACJA PRZEZ PUBLICZNE SŁUŻBY ZATRUDNIENIA

Streszczenie

Celem opracowania jest prezentacja rozwiązań w ramach aktywnej polityki rynku pracy skierowanych do osób młodych oraz ich realizacja przez publiczne służby zatrudnienia w kontekście sytuacji tych osób na rynku pracy. Ze względu na niż demograficzny oraz wciąż malejącą liczbę osób młodych wchodzących na rynek pracy wydawać by się mogło, że ich sytuacja na tym rynku poprawia się. Ustawa o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy nadal jednak zalicza tę kategorię do osób w szczególnej sytuacji na rynku pracy i w związku z tym mogą one korzystać z szerszego wachlarza aktywnych programów rynku pracy. Osoby młode wchodzące na rynek pracy muszą bowiem sprostać wyzwaniom związanym ze zwiększającymi się wymaganiami pracodawców przy braku lub stosunkowo małym doświadczeniu zawodowym. W tym kontekście ważne są działania państwa nakierowane na programy wspierające wejście i utrzymanie się na rynku pracy tej kategorii osób. W artykule dokonano przeglądu aktywnych form wsparcia dedykowanych osobom młodym wchodzącym na rynek pracy oraz analizy stosowanych rozwiązań na tle sytuacji tych osób na rynku pracy. Problemem badawczym jest zatem odpowiedzenie sobie na pytanie, czy metody wsparcia stosowane przez publiczne służby zatrudnienia wobec osób młodych niwelują podstawowe bariery utrudniające im wejście na rynek pracy. Zastosowane metody badawcze to studia literaturowe, analiza dokumentów normatywnych, metoda porównawcza i analiza danych zastanych.

Słowa kluczowe: rynek pracy, osoby młode na rynku pracy, aktywna polityka rynku pracy

Wstęp

Celem artykułu jest prezentacja rozwiązań w ramach aktywnej polityki rynku pracy skierowanych do osób młodych oraz ich realizacja przez publiczne służby zatrudnienia w kontekście ich sytuacji na rynku

* Uniwersytet Jana Kochanowskiego w Kielcach, e-mail: agata.szydluk-leszczynska@ujk.edu.pl, ORCID: 0000-0003-0517-7465.

pracy. Wydawać by się mogło, że ze względu na niż demograficzny i malejącą liczbę osób młodych wchodzących na rynek pracy ich sytuacja na tym rynku poprawia się. Ustawa o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy nadal jednak zalicza tę kategorię do osób w szczególnej sytuacji na rynku pracy i w związku z tym mogą one korzystać z szerszego wachlarza aktywnych programów rynku pracy. Osoby młode wchodzące na rynek pracy muszą sprostać wyzwaniom związanym ze zwiększającymi się wymaganiami pracodawców przy braku lub posiadaniu stosunkowo małego doświadczenia zawodowego. W tym kontekście ważne są działania państwa nakierowane na programy wspierające wejście i utrzymanie się na rynku pracy tej kategorii osób.

W opracowaniu zaprezentowana zostanie sytuacja osób młodych na rynku pracy oraz aktywne formy wsparcia skierowane do tej grupy społecznej i ich realizacja w latach 2015–2022. Sytuacja na rynku pracy przedstawiona zostanie na podstawie wskaźników rynku pracy i innych danych dotyczących rynku pracy dostępnych na stronie Głównego Urzędu Statystycznego. Spośród form wsparcia ukazane zostaną te, z których najczęściej korzystają osoby młode oraz szczególne rozwiązania skierowane wobec młodych do 30 r.ż. wprowadzone w 2014 roku nowelizacją ustawy o promocji zatrudnienia i instytucji rynku pracy. Problemem badawczym jest odpowiedzenie sobie na pytanie, czy metody wsparcia stosowane przez publiczne służby zatrudnienia wobec osób młodych niwelują podstawowe bariery utrudniające im wejście na rynek pracy. Realizacja polityki rynku pracy przedstawiona zostanie z wykorzystaniem danych dotyczących uczestnictwa osób młodych w aktywnych programach rynku pracy dostępnych na Portalu Publicznych Służb Zatrudnienia. Zastosowane metody badawcze to studia literaturowe, analiza dokumentów normatywnych, metoda porównawcza, analiza wskaźników rynku pracy i danych dotyczących realizacji polityki rynku pracy wobec osób młodych (analiza danych zastanych).

Pojęcie osób młodych

W badaniach rynku pracy za młodzież uznaje się zbiór obojga płci określony przedziałem wiekowym. Za dolną granicę przedziału wiekowego jakiś czas temu przyjmowało się wiek właściwy dla kończenia szkoły gimnazjalnej i minimalny wiek dla zatrudnienia, czyli 15 lat, górną zaś wiek właściwy dla kończenia szkoły wyższej i zamykający okres przygotowania do zawodu – 24 lata¹. Ze względu na wydłużający się

¹ M. Szyłko-Skoczny, *Polityka społeczna wobec bezrobocia w Trzeciej Rzeczypospolitej*, Warszawa 2004, s. 231.

okres kształcenia w badaniach poświęconych sytuacji osób młodych na rynku pracy okres młodości również został wydłużony. W badaniach według BAEL obecnie za młodych uważa się osoby w wieku od 15 do 34 lat, przy czym grupa ta podzielona jest na dwie subpopulacje obejmujące osoby w wieku 15–24 lata oraz 25–34 lata². Według ustawy o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy z kolei od 2004 roku funkcjonuje pojęcie bezrobotnego do 25 roku życia³.

Nowelizacja ustawy w 2014 roku wprowadziła kategorię osoby młodej do 30 r.ż., z której wyodrębnia się osoby do 25 r.ż. Ustawa wyróżnia także osoby bezrobotne zarejestrowane w okresie do 12 miesięcy od dnia ukończenia nauki (absolwentów), spośród których w latach 2005–2014 wyodrębniani byli bezrobotni, którzy ukończyli szkołę wyższą do 27 r.ż. W momencie wydłużenia wieku osób młodych do 30 r.ż. kategoria osób, którzy ukończyli szkołę wyższą do 27 r.ż. została zniesiona. W przypadku badań według BAEL także mówi się o absolwentach, za których uznaje się osoby w wieku od 15 do 30 lat, które ukończyły szkołę w okresie ostatnich 12 miesięcy przed tygodniem badanym i nie kontynuują nauki. Sytuacja osób młodych na rynku pracy zostanie przedstawiona na podstawie wyżej wymienionych kategorii.

Sytuacja osób młodych na rynku pracy

Sytuacja osób młodych na rynku pracy jest gorsza w porównaniu do innych grup wiekowych, mimo że ze względu na spadającą od wielu lat liczbę urodzeń, z roku na rok coraz mniej tych osób wchodzi na rynek pracy. Jest to spowodowane głównie brakiem doświadczenia zawodowego, co skutkuje tym, że zatrudnienie młodego człowieka wiąże się dla pracodawcy z pewnym ryzykiem, ponieważ mogą pojawić się problemy z adaptacją w miejscu pracy i dostosowaniem się do obowiązujących zasad, które odbiegają od tych funkcjonujących w systemie edukacji. Poza tym, już na samym początku wymagane są praktyczne umiejętności i wiedza, które są niezbędne do samodzielnego wykonywania obowiązków. Młodzi potrzebują w związku z tym więcej czasu na wdrożenie, co rodzi dodatkowe koszty i niepewność co do efektów ich pracy⁴.

² *Wejście ludzi młodych na rynek pracy Polsce w 2009 r.*, Warszawa 2010.

³ Ustawa z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy (Dz.U. 2023, poz. 735, z późn. zm.).

⁴ A. Szydlík-Leszczynska, *Szkoły wyższe w kształtowaniu kapitału ludzkiego we współczesnej gospodarce*, Warszawa 2019, s. 149.

Można zauważyć duże różnice w aktywności zawodowej, zatrudnieniu i bezrobociu wśród młodych w zależności od przedziału wiekowego. Osoby młodsze, do 24 r.ż., charakteryzują się znacznie niższymi wskaźnikami aktywności zawodowej (tabela 1) oraz wskaźnikami zatrudnienia (tabela 2), natomiast wyższymi wskaźnikami stopy bezrobocia (tabela 3) niż starsza grupa wiekowa osób młodych (25–34 lata) oraz pozostałe grupy wiekowe, poza najstarszymi osobami (60/65 lat i więcej). Wskaźniki te uległy pogorszeniu w okresie pandemii, co może wskazywać na jeszcze większe trudności w wejściu na rynek pracy młodych ze względu na mniejsze potrzeby zatrudnieniowe zgłaszane wobec tej grupy przez rynek pracy, posiadanie przez nich pracy w branżach, w których nastąpiło znaczne ograniczenie aktywności gospodarczej w okresie pandemii (gastronomia, handel) czy też ograniczenie poszukiwania pracy przez osoby uczestniczące jeszcze w systemie edukacji, zwłaszcza wyższej w trybie stacjonarnym. W starszej grupie wiekowej osób młodych z kolei sytuacja prezentowała się odmiennie. Aktywność i zatrudnienie tych osób w pierwszym roku pandemii utrzymała się na poziomie podobnym do roku poprzedniego, natomiast w kolejnych dwóch latach, 2021 i 2022, nawet wzrosły, a stopa bezrobocia na początku nieznacznie wzrosła, by w 2022 roku wrócić do poziomu z 2019 roku.

Tabela 1. Współczynnik aktywności zawodowej* według wieku w Polsce w latach 2015–2022

Lata życia Rok	15–24	25–34	35–44	45–54	55–59/64	60/65 i więcej**
2015	32,8	85,4	87,7	82,0	58,4	7,8
2016	34,0	85,3	86,6	81,7	60,1	8,3
2017	35,0	84,4	87,0	82,0	61,2	8,3
2018	34,7	84,5	87,2	82,7	62,4	8,1
2019	34,9	84,2	87,4	83,5	63,8	7,9
2020	30,7	84,3	88,1	85,7	67,8	8,8
2021	30,9	86,8	89,5	86,2	70,4	9,3
2022	31,0	87,5	90,1	87,0	71,8	9,2

* Od 1 kw. 2021 r. dane dotyczą populacji w wieku 15–89 lat (do 4 kw. 2020 r. było to 15 lat i więcej).

** Od 1 kw. 2021 r. 60/65–89 lat.

Źródło: opracowanie własne na podstawie: *Aktywność ekonomiczna ludności Polski z lat 2015–2022*, GUS, Warszawa 2016–2023.

Tabela 2. Wskaźnik zatrudnienia* według wieku w Polsce w latach 2015–2022

Lata życia Rok	15–24	25–34	35–44	45–54	55–59/64	60/65 i więcej**
2015	26,1	78,7	83,2	77,9	55,4	7,6
2016	28,6	79,9	83,1	78,5	57,3	8,2
2017	29,8	80,6	83,8	79,6	59,2	8,2
2018	30,4	81,2	84,9	80,0	60,5	8,0
2019	32,1	81,5	85,5	81,5	62,2	7,8
2020	26,8	81,5	86,0	84,0	66,2	8,7
2021	28,2	83,6	87,5	84,4	68,8	9,2
2022	27,3	84,7	88,2	85,2	70,4	9,1

* Od 1 kw. 2021 r. dane dotyczą populacji w wieku 15–89 lat (do 4 kw. 2020 r. było to 15 lat i więcej).

** Od 1 kw. 2021 r. 60/65–89 lat.

Źródło: opracowanie własne na podstawie: *Aktywność ekonomiczna ludności Polski z lat 2015–2022*, GUS, Warszawa 2016–2023.

Tabela 3. Stopa bezrobocia według wieku w Polsce w latach 2015–2022

Lata życia Rok	15–24	25–34	35–44	45–54	55 i powyżej*
2015	20,3	7,9	5,1	5,0	4,9
2016	15,9	6,3	4,1	3,9	4,3
2017	14,8	4,5	3,7	3,0	2,8
2018	12,4	3,9	2,7	3,3	2,5
2019	7,9	3,2	2,2	2,0	2,4
2020	12,8	3,3	2,4	2,0	1,9
2021	9,1	3,7	2,2	2,0	1,8
2022	12,1	3,2	2,1	2,1	1,6

* Od 1 kw. 2021 r. 55–89 lat.

Źródło: opracowanie własne na podstawie: *Aktywność ekonomiczna ludności Polski z lat 2015–2022*, GUS, Warszawa 2016–2023.

Należy zaznaczyć, że w zasobie biernych zawodowo przeważają kobiety. Dla osób w wieku 15–24 lata stanowiły one 51,9% populacji biernych zawodowo, natomiast w przedziale wiekowym 25–34 lata ponad 73,2%. W młodszym przedziale wiekowym przyczyną bierności była przede wszystkim nauka, w starszym natomiast obowiązki rodzinne i związane z prowadzeniem domu⁵. Mimo to, rozpatrując udział w zasobie

⁵ *Aktywność ekonomiczna ludności Polski w IV kwartale 2022 r.*, GUS, Warszawa 2023.

bie bezrobocia, okazuje się, że najwyższe wskaźniki spośród wszystkich grup wiekowych osiągają młodzi z wyższego przedziału wiekowego (25–34 lata) (tabela 4). W latach 2015–2022 udział ten dla osób w wieku 25–34 lata wahał się między 24,4% a 28,0%. Zauważyć można również, że w ostatnim z prezentowanych lat po raz pierwszy udział tych osób był niższy niż wskaźnik dla osób w wieku 35–44 lata, co może być pierwszym sygnałem, że w dłuższej perspektywie czasowej proporcje te będą się zmieniać na niekorzyść starszych grup wiekowych ze względu na starzejące się społeczeństwo.

**Tabela 4. Bezrobocie rejestrowane według wieku w Polsce
w latach 2015–2022**

Rok	Ogółem w tys.	do 24 lat	25–34	35–44	45–54	55 i powyżej
		w %				
2015	1 563	15,2	27,5	21,3	18,4	17,6
2016	1 335	13,4	27,7	22,1	18,0	18,8
2017	1 082	12,4	28,0	23,2	18,2	18,2
2018	969	12,3	28,0	23,7	18,0	18,0
2019	866	12,3	27,3	24,0	18,2	18,2
2020	1 046	12,5	27,1	24,9	18,7	16,7
2021	895	11,3	25,8	25,7	19,7	17,5
2022	812	12,3	24,4	25,6	20,4	17,3

Źródło: opracowanie własne na podstawie: *Bezrobocie rejestrowane w Polsce z lat 2015–2022*, GUS, Warszawa 2016–2023.

Z perspektywy osób określonych przez ustawę jako osoby w szczególnej sytuacji na rynku pracy (trudniejszej niż inne grupy społeczne) w najgorszym położeniu znajdują się osoby długotrwale bezrobotne (tabela 5), które kumulują w sobie różne czynniki utrudniające im wejście czy powrót na rynek pracy. W następnej kolejności znajdują się osoby powyżej 50 r.ż. i do 30 r.ż. Należy zauważyć, że w grupie osób do 30 r.ż. – z niewielkimi odchyleniami w jedną lub drugą stronę, 50% to osoby do 25 r.ż., co oznacza, że osoby z krótszego, bo tylko pięcioletniego przedziału wiekowego, od 25 do 30 lat stanowią około 50% populacji młodych bezrobotnych. Wszystkie osoby młode do 30 r.ż. będące w szczególnej sytuacji na rynku pracy w latach 2015–2022 stanowiły średnio ponad jedną czwartą całej populacji bezrobotnych (w 2015 – 29,4%, w 2022 – 24,0%).

Tabela 5. Bezrobotni zarejestrowani w szczególnej sytuacji na rynku pracy w latach 2015–2022

Rok	Bezrobotni zarejestrowani							
	Ogółem w tys.	do 25 r.ż.	do 30 r.ż.	powyżej 50 r.ż.	długotrwale bezrobotni	osoby korzystające ze świadczeń pomocy społecznej	niepełno-sprawni	osoby posiadające co najmniej jedno dziecko
								do 6 r.ż.
								niepełno-sprawne do 18 r.ż.
		w %						
2015	1 563	15,2	29,4	27,5	56,3	2,1	6,1	15,4
2016	1 335	13,4	27,3	28,2	56,0	2,3	6,1	17,3
2017	1 082	12,4	26,1	27,6	55,0	2,5	6,2	19,6
2018	969	12,3	26,0	27,1	52,3	2,3	6,3	20,6
2019	866	12,3	25,8	27,2	49,9	2,0	6,6	20,2
2020	1046	12,5	25,9	25,7	49,3	1,4	5,3	17,7
2021	895	11,2	23,6	26,9	56,6	1,4	6,8	17,9
2022	812	12,4	24,0	27,0	51,7	1,5	7,3	17,0

Źródło: Bezrobocie rejestrowane w Polsce z lat 2015–2022, GUS, Warszawa 2016–2023.

W badanym okresie, jeżeli chodzi o udział osób młodych w zasobie bezrobocia, widać wyraźnie tendencję spadkową, i to zarówno wśród osób do 30 r.ż., jak i do 25 r.ż., co jest spowodowane pogłębiającym się niżem demograficznym i coraz mniejszą liczbą osób młodych wchodzących na rynek pracy (tabela 6).

Tabela 6. Udział bezrobotnych w szczególnej sytuacji na rynku pracy do 25 r.ż. i do 30 r.ż. w liczbie bezrobotnych ogółem w poszczególnych kategoriach według poziomu wykształcenia w Polsce w latach 2015–2022

Wy- szcze- gólnie- nie	Rok	Wykształcenie					Ogółem
		wyższe	policealne i średnie zawodowe	średnie ogóln- kształcące	zasadnicze zawodowe	gimnaz- jalne i poniżej	
2015							
Bezrobotni ogółem		200 245	340 799	164 558	424 924	432 813	1 563 339
do 25 r.ż.		9,3	19,3	29,2	12,2	12,2	15,1
do 30 r.ż.		40,2	33,0	53,0	19,3	22,4	29,4

2016						
Bezrobotni ogółem	177 559	289 313	140 870	355 501	371 912	1 335 55
do 25 r.ż.	7,5	17,0	25,5	11,1	11,1	13,4
do 30 r.ż.	35,4	30,7	48,8	18,2	21,2	27,3
2017						
Bezrobotni ogółem	149 491	234 599	117 266	281 679	298 711	1 081 746
do 25 r.ż.	6,3	15,9	23,3	9,9	10,8	12,4
do 30 r.ż.	31,9	29,7	46,0	17,4	20,8	26,1
2018						
Bezrobotni ogółem	136 492	212 854	109 113	248 495	261 934	968 888
do 25 r.ż.	5,8	15,9	22,4	9,9	10,7	12,2
do 30 r.ż.	30,1	30,2	44,3	17,8	20,6	26,0
2019						
Bezrobotni ogółem	125 187	191 614	98 997	220 807	229 769	866 374
do 25 r.ż.	5,2	16,5	21,6	9,9	10,8	12,3
do 30 r.ż.	bd	bd	bd	bd	bd	bd
2020						
Bezrobotni ogółem	154 081	231 457	125 880	260 272	274 742	1 046 432
do 25 r.ż.	4,7	17,3	21,5	9,9	11,1	12,5
do 30 r.ż.	25,8	31,6	42,2	18,3	20,9	25,9
2021						
Bezrobotni ogółem	127 705	196 868	107 118	221 509	242 003	895 203
do 25 r.ż.	3,9	15,8	19,1	9,0	9,9	11,2
do 30 r.ż.	21,9	29,2	38,0	17,2	19,2	23,6
2022						
Bezrobotni ogółem	116 569	180 192	96 916	203 331	215 293	812 301
do 25 r.ż.	4,3	17,0	19,4	12,5	9,5	12,4
do 30 r.ż.	21,5	29,6	37,0	20,0	18,4	23,9

Źródło: *Sytuacja na rynku pracy osób młodych, opracowania z lat 2015–2018*, GUS, Warszawa 2016–2019; *Sytuacja na rynku pracy osób młodych do 25 roku życia w 2019 roku*, GUS, Warszawa 2020; *Bezrobotni do 25 r.ż., raporty z lat 2020–2022*, GUS, Warszawa 2021–2023; *Bezrobotni do 30 r.ż., raporty z lat 2020–2022*, GUS, Warszawa 2021–2023.

Z punktu widzenia poziomu wykształcenia najtrudniejszą sytuację mają osoby z wykształceniem ogólnokształcącym, ponieważ wśród osób do 25 i do 30 r.ż. udział ich jest największy. Brak zawodu, oprócz młodego wieku, jest czynnikiem utrudniającym skuteczne ułożenie się na rynku pracy. Drugą grupą z największym udziałem w zasobie bezrobocia

wśród osób do 25 r.ż. są osoby z wykształceniem policealnym i średnim zawodowym, natomiast wśród osób do 30 r.ż. do 2017 roku na drugim miejscu są osoby z wykształceniem wyższym, a od 2020 są to również osoby z wykształceniem policealnym i średnim zawodowym. Można dopatrywać się tu dwóch nakładających się przyczyn tego zjawiska. Z jednej strony, wspomniana wcześniej spadająca liczba osób młodych, a z drugiej, spadające wskaźniki skolaryzacji dla kształcenia wyższego, co powoduje, że wśród coraz mniejszej liczby osób młodych coraz mniej osób kształci się na poziomie wyższym i coraz mniej takich osób wchodzi na rynek pracy oraz coraz mniejsza ich liczba zasila zasób bezrobocia.

Udział młodych bezrobotnych, którym nie upłynął jeszcze okres 12 miesięcy od dnia ukończenia nauki (absolwentów szkół), w bezrobociu ogółem również wykazuje tendencję spadkową (tabela 7). Jedynie w 2022 roku dostrzec można wzrost tego wskaźnika.

Tabela 7. Bezrobotni do 12 miesięcy od dnia ukończenia nauki w Polsce w latach 2015–2022

Wyszczególnienie	Rok							
	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Liczba osób bezrobotnych do 12 miesięcy od dnia ukończenia nauki (w tys.)	71,6	52,0	38,4	34,6	32,4	36,2	27,7	35,8
Udział bezrobotnych do 12 miesięcy od dnia ukończenia nauki w liczbie bezrobotnych ogółem	4,6	3,9	3,6	3,8	3,7	3,5	3,1	4,4

Źródło: opracowanie własne na podstawie: *Bezrobocie rejestrowane. I–IV kwartał z lat 2020–2022*, GUS, Warszawa 2021–2023.

W przypadku osób młodych przede wszystkim brak doświadczenia zawodowego, ale również szybko zmieniająca się rzeczywistość społeczno-gospodarcza, za którą system edukacji często nie nadąża, czy też nie zawsze właściwe decyzje edukacyjne samych zainteresowanych powodują, że młodym osobom trudno wejść, a tym bardziej na trwałe ulokować się na rynku pracy. Niejednokrotnie potrzebują oni wsparcia ze strony państwa i służb zatrudnienia. R. Milewski wskazuje, iż identyfikacja i ograniczenie bezrobocia wymaga przemyślanego zaangażowania sił i środków wszystkich podmiotów rynku pracy przy koordynacji tych działań przez państwo⁶. W związku z tym w dalszej części opracowania dokonano charakterystyki aktywnych form polityki rynku pracy, które

⁶ R. Milewski, *Elementarne zagadnienia ekonomii*, Warszawa 2003, s. 408.

mają istotne znaczenie z punktu widzenia poprawy sytuacji osób młodych na rynku pracy. Zaprezentowano rozwiązania, dzięki którym mogą oni nabyć lub zwiększyć doświadczenie zawodowe oraz pozwalają uzyskać nowe, aktualnie potrzebne na rynku pracy kwalifikacje. Przedstawiono również bony, czyli specjalne rozwiązania skierowane tylko do osób młodych, których celem jest jak najszybsze wprowadzenie ich na trwałe w struktury rynku pracy.

Aktywne formy wsparcia osób młodych na rynku pracy

Polityka rynku pracy obejmuje różnorodne i wielokierunkowe działania, które ze względu na zastosowane środki dzieli się najczęściej na dwie podstawowe grupy: środki aktywne (kierowane na wzrost zatrudnienia i ochronę istniejących miejsc pracy) oraz środki pasywne (kierowane na zmniejszenie podaży pracy oraz łagodzenie negatywnych skutków bezrobocia i zabezpieczenie socjalne bezrobotnych)⁷. W Polsce kwestie związane z polityką rynku pracy reguluje Ustawa o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy z dnia 20 kwietnia 2004 roku⁸. Określa ona zadania państwa w zakresie promocji zatrudnienia, łagodzenia skutków bezrobocia oraz aktywizacji zawodowej.

Zadania państwa w zakresie polityki rynku pracy realizowane są przez instytucje rynku pracy, w tym publiczne służby zatrudnienia. Publiczne służby zatrudnienia tworzą organy zatrudnienia wraz z powiatowymi i wojewódzkimi urzędami pracy, urzędem obsługującym ministra właściwego do spraw pracy oraz urzędami wojewódzkimi⁹. Organami zatrudnienia są natomiast minister właściwy do spraw pracy oraz wojewodowie, marszałkowie województw i starostowie¹⁰. Ustawa określa zadania samorządu województw, samorządu powiatów i wojewodów w zakresie polityki rynku pracy¹¹. Dla przykładu do zadań samorządu województwa należy między innymi określanie i koordynowanie regionalnej polityki rynku pracy i rozwoju zasobów ludzkich w odniesieniu do krajowej polityki rynku pracy przez przygotowanie i realizację regionalnego planu działań na rzecz zatrudnienia. Do zadań samorządu po-

⁷ I. Lichniak, *Uwagi o polityce rynku pracy*, „Materiały i Prace Instytutu Funkcjonowania Gospodarki Narodowej”, t. LXVI: *Założenia a rezultaty polityki gospodarczej w okresie transformacji*, Warszawa 1994, s. 89.

⁸ Ustawa z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji....

⁹ *Ibidem*, art. 6, ust. 2.

¹⁰ *Ibidem*, art. 2, ust. 1, pkt 17.

¹¹ *Ibidem*, art. 8, 9 i 10.

wiatu w zakresie polityki rynku pracy należy z kolei między innymi rejestrowanie bezrobotnych i poszukujących pracy oraz inne działania o charakterze operacyjnym, które to zadania są wykonywane przez powiatowe urzędy pracy wchodzące w skład powiatowej administracji zespolonej.

Aktywna polityka rynku pracy to zbiór instrumentów stosowanych przez państwo, nastawionych na włączenie bezrobotnych w struktury rynku pracy w postaci ich zatrudnienia¹². Polityka aktywna sprowadza się do realizacji szeregu różnych działań skierowanych na aktywizację bezrobotnych, tworzenie miejsc pracy w sektorze publicznym, subsydiowanie zatrudnienia i płac czy też promowanie przedsiębiorczości. Polityka rynku pracy poprzez aktywne programy rynku pracy czasowo aktywizuje bezrobotnych i stwarza im, a także osobom zagrożonym bezrobociem, większe szanse na rynku pracy. Może ona skutkować także tworzeniem nowych miejsc pracy chociażby w formie samozatrudnienia poprzez wspieranie przedsiębiorczości bezrobotnych¹³. Jak podkreśla E. Kwiatkowski, dzięki uczestnictwu w aktywnych programach następuje zahamowanie utraty kwalifikacji i umiejętności zawodowych wśród bezrobotnych oraz podtrzymywanie aktywności zawodowej, w wyniku czego utrzymany zostaje poziom efektywnej podaży pracy, gotowej do produkcyjnego wykorzystania w okresie pojawienia się wolnych miejsc pracy¹⁴. Aktywna polityka rynku pracy może również wpływać na zmianę jakościowej struktury podaży zasobów pracy, dostosowując ją do zmieniającej się struktury popytu na pracę. Można zatem powiedzieć, że działania te utrzymują bezrobotnych w gotowości do zatrudnienia, kształtując u nich odpowiednie postawy oraz wyposażając ich w umiejętności i wiedzę aktualnie potrzebne na rynku pracy. Według M. Bednarskiego aktywne formy przeciwdziałania bezrobociu zmieniają strukturę podaży pracy w taki sposób, aby lepiej odpowiadała popytowi zgłaszanemu przez rynek pracy, ale są również takimi ekonomicznymi instrumentami, które angażując określone zasoby ekonomiczne, zwiększają popyt na pracę ponad ten, jaki byłby zgłaszany przez autonomicznie działający rynek pracy. Instrumenty tej polityki mogą zatem modyfikować zarówno popytową, jak i podażową stronę rynku pracy¹⁵.

¹² S. Golinowska, *O przyczynach bezrobocia i polityce jego zwalczania*, „Polityka Społeczna”, 2001, nr 3, s. 16.

¹³ I. Lichniak, *op.cit.*, s. 89.

¹⁴ E. Kwiatkowski, *Bezrobocie. Podstawy teoretyczne*, Warszawa 2005, s. 302.

¹⁵ M. Bednarski, *Skuteczność aktywnych form przeciwdziałania bezrobociu w kreowaniu popytu na zasoby pracy w Polsce* [w:] *Popyt na pracę w Polsce. Teoria i praktyka*, red. J. Meller, E. Dolny, Toruń 1997, s. 36.

Z operacyjnego punktu widzenia powiatowy urząd pracy, udzielając pomocy określonej w ustawie, przygotowuje dla bezrobotnego **indywidualny plan działania** (IPD) w celu doprowadzenia do podjęcia przez niego odpowiedniej pracy¹⁶. Indywidualny plan działania oznacza plan działań obejmujący podstawowe usługi rynku pracy (pośrednictwo pracy, poradnictwo zawodowe, organizacja szkoleń) wspierane instrumentami rynku pracy w celu jego zatrudnienia¹⁷. Jest on przygotowywany przez doradcę klienta przy udziale bezrobotnego i zawiera w szczególności¹⁸: 1) działania możliwe do zastosowania przez urząd pracy w ramach pomocy określonej w ustawie; 2) działania planowane do samodzielnej realizacji przez bezrobotnego w celu poszukiwania pracy; 3) planowane terminy realizacji poszczególnych działań; 4) formy, planowaną liczbę i terminy kontaktów z doradcą klienta lub innym pracownikiem urzędu pracy; oraz 5) termin i warunki zakończenia realizacji indywidualnego planu działania. Pomoc jest dostosowana do indywidualnych potrzeb i możliwości bezrobotnego z uwzględnieniem jego wykształcenia, doświadczenia zawodowego oraz możliwości podjęcia pracy lub działalności gospodarczej oraz podlega modyfikacji stosownie do zmieniającej się sytuacji bezrobotnego.

Osoby młode, w sytuacji trudności w znalezieniu pracy, potrzebują przede wszystkim wsparcia w zakresie zdobycia doświadczenia zawodowego oraz uzyskania aktualnie poszukiwanych kwalifikacji na rynku pracy, które zwiększyłyby ich szansę na wejście na ten rynek. Działaniami z zakresu aktywnej polityki rynku pracy, z których najczęściej korzystają osoby młode, są przede wszystkim: **staż, szkolenie, przygotowanie zawodowe dorosłych, prace interwencyjne, roboty publiczne, pożyczki na podjęcie działalności gospodarczej** czy też **prace społecznie użyteczne** oraz różnego rodzaju **bony** przeznaczone dla osób młodych.

Według rozwiązań ustawowych starosta może skierować do odbycia **stażu** na okres do 12 miesięcy bezrobotnych, którzy nie ukończyli 30 r.ż. Celem stażu jest nabycie przez bezrobotnego umiejętności praktycznych do wykonywania pracy przez realizację zadań w miejscu pracy bez nawiązywania stosunku pracy z pracodawcą. Staż odbywa się na podstawie umowy zawartej przez starostę z pracodawcą, według programu określonego w umowie. Przy ustalaniu programu powinny być uwzględnione predyspozycje psychofizyczne i zdrowotne, poziom wykształcenia oraz

¹⁶ Art. 34a, ust. 1 Ustawy z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji...

¹⁷ *Ibidem*, art. 2, ust. 1, pkt 10a.

¹⁸ *Ibidem*, art. 34a, ust. 2.

dotychczasowe kwalifikacje zawodowe bezrobotnego, a w okresie odbywania stażu przysługuje mu stypendium. Starosta, na podstawie opinii pracodawcy zawierającej informacje o zadaniach realizowanych przez bezrobotnego i umiejętnościach praktycznych pozyskanych w trakcie stażu, wydaje bezrobotnemu zaświadczenie o jego odbyciu¹⁹.

Szkolenia z kolei to pozaszkolne zajęcia mające na celu uzyskanie, uzupełnienie lub doskonalenie umiejętności i kwalifikacji zawodowych lub ogólnych, potrzebnych do wykonywania pracy, w tym umiejętności poszukiwania zatrudnienia²⁰. Usługa ta jest finansowana ze środków Funduszu Pracy, Europejskiego Funduszu Społecznego, Europejskiego Funduszu Społecznego Plus lub ze środków programów Unii Europejskiej w celu podniesienia kwalifikacji zawodowych bezrobotnych i innych kwalifikacji zwiększających ich szansę na podjęcie lub utrzymanie zatrudnienia, innej pracy zarobkowej lub działalności gospodarczej, w szczególności w przypadku²¹:

- 1) braku kwalifikacji zawodowych;
- 2) konieczności zmiany lub uzupełnienia kwalifikacji;
- 3) utraty zdolności do wykonywania pracy w dotychczas wykonywanym zawodzie;
- 4) czy też braku umiejętności aktywnego poszukiwania pracy.

Realizacja organizacji szkoleń przez powiatowy urząd pracy może odbywać się poprzez²²:

- 1) szkolenia zlecane lub powierzane instytucjom szkoleniowym i realizowane w formie grupowej;
- 2) szkolenia z zakresu umiejętności poszukiwania pracy;
- 3) szkolenia wskazane przez osoby uprawnione, jeżeli uzasadnią one celowość tego szkolenia;
- 4) przyznawanie i realizację bonów szkoleniowych;
- 5) finansowanie kosztów egzaminów lub uzyskania licencji umożliwiających uzyskanie formalnego potwierdzenia zdobytych kwalifikacji i/lub niezbędnych do wykonywania danego zawodu;
- 6) udzielanie pożyczki szkoleniowej na sfinansowanie kosztów szkolenia,
- 7) finansowanie kosztów studiów podyplomowych.

W celu uzyskania kwalifikacji lub umiejętności zawodowych potwierdzonych dokumentami osoby młode mogą być także skierowane do odbycia

¹⁹ *Ibidem*, art. 53.

²⁰ *Ibidem*, art. 2, ust. 1, pkt 37.

²¹ *Ibidem*, art. 40, ust. 1.

²² § 67, ust. 1 Rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej w sprawie szczególnych warunków realizacji oraz trybu i sposobów prowadzenia usług rynku pracy (Dz.U. 2014, poz. 667).

przygotowania zawodowego dorosłych. Przygotowanie realizowane jest według programu ukierunkowanego na nabywanie umiejętności praktycznych oraz zdobywanie wiedzy teoretycznej, niezbędnych do wykonywania zadań zawodowych, przygotowanego przez pracodawcę lub instytucję szkoleniową we współpracy z pracodawcą²³. Przygotowanie zawodowe dorosłych odbywa się w dwóch formach: 1) praktycznej nauki zawodu dorosłych umożliwiającej przystąpienie do egzaminu zawodowego lub egzaminu czeladniczego, po zdaniu których z wynikiem pozytywnym otrzymuje dokumenty potwierdzające uzyskane kwalifikacje (certyfikat, dyplom lub świadectwo) oraz 2) przyuczenia do pracy dorosłych mającego na celu zdobycie wybranych kwalifikacji zawodowych lub umiejętności niezbędnych do wykonywania określonych zadań zawodowych, właściwych dla zawodu występującego w klasyfikacji zawodów i specjalności dla potrzeb rynku pracy. Po zdaniu egzaminu uzyskuje zaświadczenie lub certyfikat będące potwierdzeniem uzyskanych kwalifikacji. Praktyczna nauka zawodu dorosłych trwa od 6 do 12 miesięcy, natomiast przyuczenie do pracy dorosłych od 3 do 6 miesięcy²⁴. Nabywanie umiejętności praktycznych obejmuje co najmniej 80% czasu odbywania przygotowania zawodowego dorosłych i jest realizowane u pracodawcy²⁵.

Bezrobotny bez kwalifikacji zawodowych, który w okresie 12 miesięcy od dnia zarejestrowania w powiatowym urzędzie pracy podjął dalszą naukę w szkole ponadpodstawowej dla dorosłych albo w szkole wyższej, gdzie studiuje w formie studiów niestacjonarnych, może liczyć na przyznanie mu przez starostę, na wniosek bezrobotnego, **stypendium** w wysokości 100% zasiłku, które jest wypłacane przez okres 12 miesięcy od dnia rozpoczęcia nauki. Starosta może podjąć decyzję o kontynuacji wypłacania stypendium do ukończenia nauki, jeżeli odbywa się zgodnie z programem nauczania. W przypadku przerwania nauki stypendium nie przysługuje. Osobie, której starosta przyznał stypendium i która podjęła zatrudnienie w trakcie nauki, przysługuje stypendium w wysokości 20% zasiłku od dnia podjęcia zatrudnienia, innej pracy zarobkowej lub działalności gospodarczej²⁶.

Osoby młode mogą również zostać skierowane do prac interwencyjnych oraz na roboty publiczne. **Prace interwencyjne** oznaczają zatrudnienie przez pracodawcę skierowanego bezrobotnego, które nastąpiło w wyniku umowy zawartej ze starostą i ma na celu wsparcie bezrobot-

²³ Art. 53b Ustawy z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji...

²⁴ *Ibidem*, art. 53a i 53c.

²⁵ *Ibidem*, art. 53e.

²⁶ *Ibidem*, art. 55.

nych w powrocie/wejściu na rynek pracy²⁷. Prace interwencyjne oznaczają zatrudnienie bezrobotnego przez pracodawcę z częściowym dofinansowaniem (refundacją) pracodawcy wynagrodzenia, nagród i składek na ubezpieczenia społeczne przez urząd pracy²⁸. Starosta, kierując bezrobotnego do prac interwencyjnych, ma obowiązek wziąć pod uwagę jego wiek, stan zdrowia oraz rodzaje uprzednio wykonywanej pracy, a pracodawca jest zobowiązany do utrzymania w zatrudnieniu skierowanego bezrobotnego przez określony ustawowo okres po zakończeniu refundacji wynagrodzeń i składek na ubezpieczenia społeczne²⁹. **Roboty publiczne** natomiast oznaczają zatrudnienie bezrobotnego w okresie nie dłuższym niż 12 miesięcy przy wykonywaniu prac organizowanych przez powiaty, gminy, organizacje pozarządowe statutowo zajmujące się problematyką: ochrony środowiska, kultury, oświaty, kultury fizycznej i turystyki, opieki zdrowotnej, bezrobocia oraz opieki społecznej, a także spółki wodne i ich związki, jeżeli prace te są finansowane lub dofinansowane ze środków samorządu terytorialnego, budżetu państwa, funduszy celowych, organizacji pozarządowych, spółek wodnych i ich związków³⁰. Celem robót publicznych jest wsparcie osób bezrobotnych w powrocie lub wejściu na rynek pracy, a ich organizator również otrzymuje zwrot części kosztów poniesionych na wynagrodzenia, nagrody oraz składki na ubezpieczenia społeczne wynikające z tego zatrudnienia. Pracodawca, u którego skierowani bezrobotni będą wykonywać prace interwencyjne oraz organizator robót publicznych albo wskazany pracodawca, u którego będą wykonywane roboty publiczne, zawierają z bezrobotnym umowę o pracę³¹.

Bezrobotni bez prawa do zasiłku mogą zostać skierowani przez starostę do wykonywania **prac społecznie użytecznych**. Prace te organizowane są przez gminę w jednostkach organizacyjnych pomocy społecznej, w tym na rzecz opiekunów osób niepełnosprawnych, w organizacjach lub instytucjach statutowo zajmujących się pomocą charytatywną lub na rzecz społeczności lokalnej³². Przy przydziale prac spo-

²⁷ *Ibidem*, art. 2, pkt 26.

²⁸ *Prace interwencyjne, roboty publiczne i jednorazowa refundacja składek na ubezpieczenie społeczne*, Warszawa 2014, s. 7.

²⁹ Art. 51, ust. 5 i art. 56 Ustawy z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji...

³⁰ *Ibidem*, art. 2, pkt 32 *Prace interwencyjne, roboty publiczne...*, s. 13.

³¹ § 6 Rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 24 czerwca 2014 r. w sprawie organizowania prac interwencyjnych i robót publicznych oraz jednorazowej refundacji kosztów z tytułu opłaconych składek na ubezpieczenia społeczne (Dz.U. 2014, poz. 864).

³² Art. 2, ust. 1, pkt 23a Ustawy z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji...

łącznie użytecznych uwzględnia się wiek osoby uprawnionej, jej zdolność do wykonywania tych prac oraz, w miarę możliwości, posiadane kwalifikacje³³.

Istotnym rodzajem wsparcia jest możliwość uzyskania przez osoby bezrobotne **środków na podjęcie działalności gospodarczej**, w tym na pokrycie kosztów pomocy prawnej, konsultacji i doradztwa związanych z podjęciem tej działalności. Instrument ten ma pobudzać do zachowań przedsiębiorczych oraz minimalizować strach związany z podejmowaniem działalności gospodarczej. Bezrobotny musi spełniać jednak pewne warunki określone ustawą i złożyć do starosty wnioski wraz z wymaganymi załącznikami. Starosta uwzględnia złożony wniosek tylko wtedy, gdy jest on kompletny i prawidłowo sporządzony oraz jeżeli dysponuje środkami na jego sfinansowanie. Środki na podjęcie działalności gospodarczej nie przysługują bezrobotnemu, który w okresie 12 miesięcy bezpośrednio poprzedzających dzień złożenia wniosku: a) odmówił bez uzasadnionej przyczyny przyjęcia propozycji odpowiedniej pracy lub innej formy pomocy określonej w ustawie oraz udziału w działaniach w ramach Programu Aktywizacja i Integracja (PAI), b) przerwał z własnej winy szkolenie, staż, realizację indywidualnego planu działania, uczestniczenie w czynnościach w ramach PAI, wykonywanie prac społecznie użytecznych lub inną formę pomocy określoną w ustawie, c) po skierowaniu nie podjął szkolenia, przygotowania zawodowego dorosłych, stażu, prac społecznie użytecznych lub innej formy pomocy określonej w ustawie³⁴.

Ze środków Funduszu Pracy, a także ze środków Unii Europejskiej mogą być finansowane **pożyczki na podjęcie działalności gospodarczej** udzielane między innymi poszukującym pracy absolwentom i studentom ostatniego roku studiów³⁵. Osobom, którym udzielono pożyczki na podjęcie działalności gospodarczej, mogą być również finansowane **usługi doradcze i szkoleniowe**. Pożyczek na działalność gospodarczą udzielają oraz usługi doradcze i szkoleniowe zapewniają pośrednicy finansowi wybierani przez Bank Gospodarstwa Krajowego. Pożyczka taka przyznawana jest na podstawie umowy, na wniosek osoby ubiegają-

³³ § 4, ust. 2 Rozporządzenia Ministra Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 21 grudnia 2017 r. w sprawie organizowania prac społecznie użytecznych (Dz.U. 2017, poz. 2447).

³⁴ Rozporządzenie Ministra Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 14 lipca 2017 r. w sprawie dokonywania z Funduszu Pracy refundacji kosztów wyposażenia lub doposażenia stanowiska pracy oraz przyznawania środków na podjęcie działalności gospodarczej (Dz.U. 2022, poz. 243).

³⁵ Art. 61e Ustawy z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji...

cej się o nią, po przedstawieniu opisu i kosztorysu zamierzonej działalności gospodarczej, w wysokości dopuszczanej ustawą. Środki finansowe z tytułu pożyczki na podjęcie działalności gospodarczej są wypłacane przez pośrednika finansowego na podstawie harmonogramu, po zarejestrowaniu przez pożyczkobiorcę działalności gospodarczej. Pośrednicy finansowi w celu zapewnienia możliwości skorzystania z usług doradczych i szkoleniowych przez osoby ubiegające się o pożyczkę na podjęcie działalności gospodarczej oraz pożyczkobiorców, którym takiej pożyczki udzielono, podejmują współpracę z uczelniami, a za ich pośrednictwem z organizacjami działającymi na rzecz rozwoju przedsiębiorczości, w szczególności akademickimi inkubatorami przedsiębiorczości, akademickimi biurami karier i centrami informacyjno-doradczymi³⁶. Pożyczkobiorcy mogą skorzystać z usług doradczych i szkoleniowych świadczonych przez tych pośredników w szczególności w zakresie: zakładania działalności gospodarczej, form opodatkowania planowanej działalności gospodarczej czy też prowadzenia księgowości.

Osoby, które ze względu na niskie lub nieatrakcyjne na rynku pracy kwalifikacje zawodowe oraz trudną sytuację na lokalnym rynku pracy są zagrożone długotrwałym bezrobociem, mogą być objęte **programami specjalnymi**. Pierwszeństwo w skierowaniu do udziału w programach specjalnych przysługuje osobom, które uznane zostały za osoby w szczególnej sytuacji na rynku pracy; do takich zalicza się m.in. młodych bezrobotnych do 30 r.ż.³⁷. Zakres i formy pomocy obejmują działania łączące usługi lub instrumenty rynku pracy ze specyficznymi elementami wspierającymi zatrudnienie³⁸. Programy specjalne mają na celu aktywizację zawodową osób bezrobotnych, zwłaszcza tych, którym trudno jest powrócić na rynek pracy lub rozpocząć aktywne życie zawodowe. Mogą być realizowane przez więcej niż jeden powiatowy urząd pracy. W przypadku prowadzenia programu specjalnego we współpracy z innymi podmiotami zajmującymi się problematyką rynku pracy lub z pracodawcami starosta zawiera pisemne porozumienie dotyczące wykonania programu specjalnego określające w szczególności zadania dla poszczególnych podmiotów lub pracodawców, wysokość przeznaczonych na nie środków i źródła ich finansowania. Programy finansowane są ze środków Funduszu Pracy, ale mogą być finansowane ze środków

³⁶ *Ibidem*, art. 61s.

³⁷ *Ibidem*, art. 49.

³⁸ Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 14 maja 2014 r. w sprawie programów specjalnych (Dz.U. 2014, poz. 638).

organizacji i instytucji współdziałających oraz obejmować okres dłuższy niż rok budżetowy. Przygotowanie takiego programu wymaga określenia sytuacji zawodowej osób bezrobotnych lub poszukujących pracy z uwzględnieniem analizy potrzeb lokalnego rynku pracy³⁹. W tym celu przeprowadza się analizę tego rynku, która uwzględnia: strukturę bezrobocia, oferty pracy oraz bezrobotnych według zawodów i specjalności, wyniki monitoringu zawodów deficytowych i nadwyżkowych, informacje o planowanych inwestycjach tworzących nowe miejsca pracy, informacje o zwolnieniach grupowych. Programem specjalnym obejmuje się w pierwszej kolejności bezrobotnych i osoby poszukujące pracy, w stosunku do których stosowane usługi i instrumenty rynku pracy okazały się niewystarczające do powrotu na rynek pracy bądź utrzymania miejsc pracy.

Oprócz wyżej wspomnianych rozwiązań młodzi bezrobotni mogą korzystać również z innych pomysłów, zwiększających ich szanse na rynku pracy. W 2014 roku wprowadzono nowe formy aktywizacji skierowane do osób młodych do 30 r.ż., takie jak: bon stażowy, bon szkoleniowy, bon zatrudnieniowy oraz bon na zasiedlenie⁴⁰. Bony przyznaje starosta na wniosek młodego bezrobotnego. **Bon szkoleniowy** stanowi gwarancję skierowania takiej osoby na wskazane przez nią szkolenie oraz opłacenia kosztów, które zostaną poniesione w związku z podjęciem tego szkolenia lub szkoleń, w tym kosztów niezbędnych badań lekarskich lub psychologicznych, przejazdu czy też zakwaterowania, jeśli zajęcia odbywają się poza miejscem zamieszkania. Przyznanie i realizacja bonu szkoleniowego następuje po uprawdopodobnieniu przez bezrobotnego podjęcia zatrudnienia, innej pracy zarobkowej lub działalności gospodarczej. **Bon stażowy** stanowi gwarancję skierowania do odbycia stażu u pracodawcy wskazanego przez bezrobotnego na okres 6 miesięcy, łącznie z refundacją m.in. kosztów przejazdu, o ile pracodawca zobowiąże się do zatrudnienia bezrobotnego po zakończeniu stażu przez okres kolejnych 6 miesięcy. **Bon zatrudnieniowy** natomiast gwarantuje zrefundowanie pracodawcy części kosztów wynagrodzenia i składek na ubezpieczenia społeczne w związku z zatrudnieniem bezrobotnego, któremu powiatowy urząd pracy przyznał ten bon. Pracodawca w ramach bonu zatrudnieniowego jest zobowiązany do zatrudnienia młodego bezrobotnego przez okres 18 miesięcy oraz do kontynuacji zatrudniania skierowanego bezrobotnego przez następne 6 miesięcy po zakończeniu okresu refundacji. Przyznanie

³⁹ *Ibidem*.

⁴⁰ Art. 66k-66n Ustawy z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji...

bonu szkoleniowego, stażowego i zatrudnieniowego następuje na podstawie indywidualnego planu działania, a termin ich ważności określa starosta. Ostatni bon, **bon na zasiedlenie**, może zostać przyznany na podstawie umowy, w związku z podjęciem przez bezrobotnego zatrudnienia, innej pracy zarobkowej lub działalności gospodarczej poza miejscem dotychczasowego zamieszkania. Środki Funduszu Pracy przyznane w ramach tego bonu, w wysokości określonej w umowie, bezrobotny musi przeznaczyć na pokrycie kosztów zamieszkania związanych z podjęciem zatrudnienia, innej pracy zarobkowej lub działalności gospodarczej i po okresie ustawowym udokumentować pozostawanie w tym zatrudnieniu.

W styczniu 2016 roku uruchomiono jeszcze jeden instrumentu rynku pracy umożliwiający **refundowanie** pracodawcy **części kosztów** poniesionych na wynagrodzenia, nagrody oraz składki na ubezpieczenia społeczne, związanych z zatrudnieniem skierowanych bezrobotnych do 30 r.ż. Umowy z pracodawcami mogły być zawierane w okresie od 1 stycznia 2016 roku do 31 grudnia 2017 roku, a finansowane w ramach Funduszu Pracy w latach 2016–2018. Refundacja obejmowała okres 12 miesięcy i jej wysokość była zależna od ustaleń między stronami. Pracodawca lub przedsiębiorca byli zobowiązani, stosownie do zawartej umowy, do utrzymania w zatrudnieniu w pełnym wymiarze czasu pracy skierowanego bezrobotnego przez okres, za który dokonywana była refundacja, oraz następne 12 miesięcy po zakończeniu tej refundacji⁴¹. Aktualnie planowane są zmiany w regulacjach dotyczących rynku pracy (wprowadzenie ustawy o aktywności zawodowej i innych przepisów prawnych w miejsce ustawy o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy), które nakierowane są między innymi na zwiększenie dostępu do uczenia się dla osób bezrobotnych, poszukujących pracy oraz pracujących w celu zwiększenia liczby osób uczestniczących w kształceniu się przez całe życie, poprzez wprowadzenie nowych form wsparcia lub uatrakcyjnienie działań już istniejących.

Realizacja polityki rynku pracy wobec osób młodych

Osoby młode, z powodu gorszej pozycji na rynku pracy, mają możliwość skorzystania z większego wsparcia ze strony urzędów pracy. Z perspektywy rynku pracy brak doświadczenia zawodowego i umiejęt-

⁴¹ *Ibidem*, art. 150f.

ności praktycznych u tej grupy społecznej stanowi istotną barierę w wejściu na rynek pracy. Dużą rolę do odegrania mają zatem te formy wsparcia, które barierę tę mogą ograniczyć. Takimi formami są przede wszystkim wyżej omówione staże i szkolenia, które z tego punktu widzenia są najważniejszymi rozwiązaniami w ramach aktywnej polityki rynku pracy skierowanej do osób młodych⁴².

Dane zawarte w tabelach 8.1., 8.2., 9.1. i 9.2. prezentujących udział osób młodych w aktywnych programach rynku pracy, w podziale na osoby do 25 r.ż. oraz do 30 r.ż. (w ujęciu liczbowym i procentowym), potwierdzają potrzebę korzystania z tych form, zwłaszcza potrzebę udziału w stażu. Udział w tej formie aktywizacji zarówno osób do 25 r.ż., jak i do 30 r.ż. jest najwyższy. W okresie 2015–2022 w aktywnych programach rynku pracy uczestniczyło średnio 74,8% osób do 25 r.ż. oraz 63,3% osób do 30 r.ż., a w samych stażach było to średnio 51,6% osób do 25 r.ż. i 44,8% osób do 30 r.ż. Na przydatność staży, jako instrumentu pozwalającego na zdobycie pierwszej pracy przez osoby młode, mimo kosztowności tego rozwiązania, wskazują również Z. Wiśniewski i K. Zawadzki⁴³. Z badań tych autorów wynika, iż staże generowały wysokie efekty zatrudnieniowe zarówno w grupie dużych ośrodków miejskich, jak i w grupie powiatów rolniczych. W obu grupach wiekowych na drugim miejscu znalazły się szkolenia. W grupie osób do 25 r.ż. na trzecim miejscu były prace interwencyjne, a w przypadku osób do 30 r.ż. było to podjęcie działalności gospodarczej. Pozostałe formy miały mniejsze znaczenie.

Trzeba także zwrócić uwagę na fakt, że od 2016 roku udział w stażach i w szkoleniach znacząco się obniżył na korzyść innych form aktywizacji. Spowodowane to było, o czym wspomniano wcześniej, uruchomieniem od stycznia 2016 roku instrumentu rynku pracy umożliwiającego refundowanie pracodawcy przez okres 12 miesięcy części kosztów (na wynagrodzenia, nagrody oraz składki na ubezpieczenia społeczne) związanych z zatrudnieniem bezrobotnych do 30 r.ż. w pełnym wymiarze czasu pracy przez okres, za który dokonywana jest refundacja oraz przez okres 12 miesięcy po jej zakończeniu⁴⁴. Umowy z pracodawcami mogły być zawierane w okresie

⁴² A. Szydlik-Leszczczyńska, *Wsparcie osób młodych w wejściu na rynek pracy w województwie świętokrzyskim* [w:] *Bezpieczeństwo społeczne – bezpieczeństwo socjalne. Gospodarka, rynek, społeczeństwo, innowacyjność*, red. M. Molendowska, T. Jarocki, Kielce 2015, s. 210, 213.

⁴³ *Efektywność polityki rynku pracy w Polsce*, red. Z. Wiśniewski, K. Zawadzki, Toruń 2011.

⁴⁴ Art. 150 f Ustawy z dnia 20 kwietnia 2004 roku o promocji...

od 1 stycznia 2016 roku do 31 grudnia 2017 roku, a finansowane w ramach Funduszu Pracy w latach 2016–2018. Zainteresowanie tą formą wsparcia było bardzo duże. Dzięki niej co piąty aktywizowany młody bezrobotny podjął pracę⁴⁵.

Tabela 8.1. Uczestnictwo w aktywnych programach rynku pracy, w tym w nowych formach aktywizacji, przez bezrobotnych do 25 r.ż. w Polsce w latach 2015–2022 (liczbowo)

Forma aktywizacji	Liczba bezrobotnych do 25 r.ż., którzy rozpoczęli udział w aktywnych programach rynku pracy							
	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Staż	97 570	74 148	66 745	44 259	40 015	30 461	37 744	36 768
– w tym w ramach bonu stażowego	5 691	2 191	1 096	436	258	104	191	150
Prace interwencyjne	9 693	6 062	6 669	7 448	7 195	5 521	7 627	7 395
Roboty publiczne	3 587	2 856	2 714	2 122	1 355	1 490	1 913	2 292
Szkolenia	18 803	13 730	12 842	9 518	8 891	5 433	7 894	9 566
– w tym w ramach bonu szkoleniowego	3 522	2 768	2 946	2 072	1 862	1 220	1 471	1 810
Podjęcie działalności gospodarczej	8 303	8 101	7 588	6 478	5 489	5 009	6 201	6 269
– w tym w ramach bonu na zasiedlenie	34	64	97	77	86	47	39	53
Podjęcie pracy poza miejscem zamieszkania w ramach bonu na zasiedlenie	2 729	4 325	5 949	4 873	4 480	3 065	3 542	4 090
Prace społecznie użyteczne	1 849	1 425	966	574	430	224	296	251
– w tym w ramach PAI	188	158	106	46	17	4	3	3
Podjęcie pracy w ramach bonu zatrudnieniowego	1 676	670	685	578	474	354	762	616
Inne	11 273	41 643	39 702	16 446	9 607	5 243	6 274	6 800
Liczba osób do 25 r.ż. biorących udział w różnych formach aktywizacji ogółem	155 483	152 960	143 860	92 296	77 936	56 800	72 253	74 047
Liczba osób bezrobotnych do 25 r.ż. ogółem na koniec roku	236 837	179 203	134 333	118 577	106 145	130 815	100 597	100 373

Źródło: opracowanie własne na podstawie: *Sytuacja na rynku pracy osób młodych w roku 2015, 2016 i 2017*, Warszawa 2016–2018.

⁴⁵ *Sytuacja na rynku pracy osób młodych w 2017 roku*, Warszawa 2018.

Tabela 8.2. Uczestnictwo w aktywnych programach rynku pracy, w tym w nowych formach aktywizacji, przez bezrobotnych do 25 r.ż. w Polsce w latach 2015–2022 (w %)

Forma aktywizacji	Struktura bezrobotnych do 25 r.ż., którzy rozpoczęli udział w aktywnych programach rynku pracy							
	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Staż	62,8	48,5	46,4	48,0	51,3	53,6	52,2	49,7
– w tym w ramach bonu stażowego	3,7	1,4	0,8	0,5	0,3	0,2	0,3	0,2
Prace interwencyjne	6,2	4,0	4,6	8,1	9,2	9,7	10,6	10,0
Roboty publiczne	2,3	1,9	1,9	2,3	1,7	2,6	2,6	3,1
Szkolenia	12,1	9,0	8,9	10,3	11,4	9,6	10,9	12,9
– w tym w ramach bonu szkoleniowego	2,3	1,8	2,0	2,2	2,4	2,1	2,0	2,4
Podjęcie działalności gospodarczej	5,3	5,3	5,3	7,0	7,0	8,8	8,6	8,5
– w tym w ramach bonu na zasiedlenie	0,0	0,0	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1
Podjęcie pracy poza miejscem zamieszkania w ramach bonu na zasiedlenie	1,8	2,8	4,1	5,3	5,7	5,4	4,9	5,5
Prace społecznie użyteczne	1,2	0,9	0,7	0,6	0,6	0,4	0,4	0,3
– w tym w ramach PAI	0,1	0,1	0,1	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Podjęcie pracy w ramach bonu zatrudnieniowego	1,1	0,4	0,5	0,6	0,6	0,6	1,1	0,8
Inne	7,3	27,2	27,6	17,8	12,3	9,2	8,7	9,2
Liczba osób do 25 r.ż. biorących udział w różnych formach aktywizacji ogółem	65,6	85,4	107,1	77,8	73,4	43,4	71,8	73,8
Liczba osób bezrobotnych do 25 r.ż. ogółem na koniec roku	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych zawartych w tabeli 8.1.

Tabela 9.1. Uczestnictwo w aktywnych programach rynku pracy, w tym w nowych formach aktywizacji, realizowanych przez bezrobotnych do 30 r.ż. w Polsce w latach 2015–2022 (liczbowo)

Forma aktywizacji	Liczba bezrobotnych do 30 r.ż., którzy rozpoczęli udział w aktywnych programach rynku pracy							
	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Staż	147 282	113 613	101 702	67 319	60 690	45 560	56 162	54 709
– w tym w ramach bonu stażowego	9 045	3 443	1 677	684	375	166	285	217
Prace interwencyjne	17 662	11 229	12 159	13 344	12 962	9 695	13 488	12 835
Roboty publiczne	7 451	6 435	6 200	4 544	3 088	3 080	3 871	4 629
Szkolenia	33 412	25 203	23 631	17 625	17 093	10 029	14 256	17 264
– w tym w ramach bonu szkoleniowego	5 924	4 665	4 825	3 412	3 276	1 987	2 369	2 941
Podjęcie działalności gospodarczej	21 835	21 254	20 679	17 787	15 802	13 554	16 671	16 355
– w tym w ramach bonu na zasiedlenie	121	190	340	245	264	193	174	215
Podjęcie pracy poza miejscem zamieszkania w ramach bonu na zasiedlenie	6 789	10 094	13 158	10 714	9 814	7 057	8 208	9 252
Prace społecznie użyteczne	5 222	4 141	3 053	1 962	1 487	881	1 021	844
– w tym w ramach PAI	602	470	298	156	37	17	10	6
Podjęcie pracy w ramach bonu zatrudnieniowego	3 236	1 267	1 302	1 011	803	588	1 264	1 091
Inne	19 679	72 533	67 150	26 810	16 150	8 910	11 027	11 558
Liczba osób do 30 r.ż. biorących udział w różnych formach aktywizacji ogółem	262 568	265 769	249 034	161 116	137 889	99 354	125 968	128 537
Liczba osób bezrobotnych do 30 r.ż. ogółem na koniec roku	459 208	363 901	282 366	251 994	222 972	271 158	210 910	194 496

Źródło: opracowanie własne na podstawie: *Sytuacja na rynku pracy osób młodych w roku 2015, 2016 i 2017*, Warszawa 2016–2018.

Tabela 9.2. Uczestnictwo w aktywnych programach rynku pracy, w tym w nowych formach aktywizacji, realizowanych przez bezrobotnych do 30 r.ż. w Polsce w latach 2015–2022 (w %)

Forma aktywizacji	Struktura bezrobotnych do 30 r.ż., którzy rozpoczęli udział w aktywnych programach rynku pracy							
	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Staż	56,1	42,7	40,8	41,8	44,0	45,9	44,6	42,6
– w tym w ramach bonu stażowego	3,4	1,3	0,7	0,4	0,3	0,2	0,2	0,2
Prace interwencyjne	6,7	4,2	4,9	8,3	9,4	9,8	10,7	10,0
Roboty publiczne	2,8	2,4	2,5	2,8	2,2	3,1	3,1	3,6
Szkolenia	12,7	9,5	9,5	10,9	12,4	10,1	11,3	13,4
– w tym w ramach bonu szkoleniowego	2,3	1,8	1,9	2,1	2,4	2,0	1,9	2,3
Podjęcie działalności gospodarczej	8,3	8,0	8,3	11,0	11,5	13,6	13,2	12,7
– w tym w ramach bonu na zasiedlenie	0,0	0,1	0,1	0,2	0,2	0,2	0,1	0,2
Podjęcie pracy poza miejscem zamieszkania w ramach bonu na zasiedlenie	2,6	3,8	5,3	6,6	7,1	7,1	6,5	7,2
Prace społecznie użyteczne	2,0	1,6	1,2	1,2	1,1	0,9	0,8	0,7
– w tym w ramach PAI	0,2	0,2	0,1	0,1	0,0	0,0	0,0	0,0
Podjęcie pracy w ramach bonu zatrudnieniowego	1,2	0,5	0,5	0,6	0,6	0,6	1,0	0,8
Inne	7,5	27,3	27,0	16,6	11,7	9,0	8,8	9,0
Liczba osób do 30 r.ż. biorących udział w różnych formach aktywizacji ogółem	57,2	73,0	88,2	63,9	61,8	36,6	59,7	66,1
Liczba osób bezrobotnych do 30 r.ż. ogółem na koniec roku	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych zawartych w tabeli 9.1.

Rozwiązania najczęściej stosowane, czyli staże i szkolenia, należą do najważniejszych form wsparcia w ramach aktywnej polityki rynku pracy skierowanej do osób młodych. Staż zapewnia możliwość zdobycia doświadczenia zawodowego i praktycznych umiejętności zawodowych, których brak jest podstawową barierą w wejściu tych osób w struktury rynku pracy. Szkolenia niwelują różnicę pomiędzy kwalifikacjami posiadanymi a tymi, na które istnieje zapotrzebowanie, dając jednocześnie szansę na zmianę zawodu. Poza tym zapobiegają erozji kwalifikacji dzięki ich aktualizacji i rozwojowi. Skuteczność tych form uzależniona jest od dostosowania ich do rzeczywistych potrzeb rynku pracy (uwzględniających zmiany technologiczne, ekonomiczne i społeczne) oraz kwalifikacji i predyspozycji osób poszukujących pracy. Niewątpliwie wywierają one również pozytywny wpływ na postawy bezrobotnych, zwiększają ich elastyczność na rynku pracy oraz podwyższają wiarę w siebie i własne możliwości. W przypadku osób młodych duże znaczenie ma także konfrontacja własnych możliwości i oczekiwań z realiami rynku pracy, przez co łatwiejsza jest ich integracja ze środowiskiem pracy⁴⁶. Należy jednocześnie podkreślić, że podnoszenie i dostosowanie umiejętności osób młodych do potrzeb rynku pracy powinno odbywać się ze szczególnym uwzględnieniem zapotrzebowania na umiejętności cyfrowe⁴⁷, które są niezbędne na współczesnym rynku pracy ze względu na stosowanie w firmach nowych technologii i nowoczesnych narzędzi pracy, a także rozwój e-administracji, w tym dalszy rozwój systemów informatycznych publicznych służb zatrudnienia oraz usług elektronicznych realizowanych na rzecz ich klientów w celu zwiększenia efektywności aktywnych polityk rynku pracy⁴⁸. Dalsza cyfryzacja procesów stosowanych przez publiczne służby zatrudnienia ułatwi bowiem dostęp do nich i pozwoli na skrócenie procedur.

⁴⁶ A. Szydluk-Leszczynska, *Wyrównywanie szans w zatrudnieniu. Przykład osób młodych*, „Studia i Materiały Miscellanea Oeconomicae”, 2016, nr 2, s. 355–364.

⁴⁷ *Krajowy Plan Działań na rzecz Zatrudnienia na lata 2024–2026, Załącznik do uchwały nr 167 Rady Ministrów z dnia 24 grudnia 2024 r.*, Warszawa 2024, s. 33. CEL SZCZEGÓŁOWY 3. Dostosowanie kwalifikacji i umiejętności osób do potrzeb gospodarki. Działanie 3.3.1. Systemowe rozwiązania w PSZ do badania kompetencji cyfrowych i wsparcia w odpowiedzi na stwierdzone deficyty dla osób młodych i stopniowe rozszerzanie na pozostałe osoby, m.in. w ramach projektów z programu FERS.

⁴⁸ *Krajowy Plan Działań na rzecz Zatrudnienia na rok 2023 (program rządowy)*, Załącznik do uchwały nr 112/2023 r. Rady Ministrów z dnia 28 czerwca 2023 r., Ministerstwo Rodziny i Polityki Społecznej, Warszawa 2023, s. 62, 65.

Zakończenie

W ramach aktywnej polityki rynku pracy oferowane są różnorodne rozwiązania dla osób młodych. Co najważniejsze, najczęściej stosowane są te formy wsparcia, które niwelują podstawowe bariery utrudniające młodym wejście na rynek pracy. Są to staże i szkolenia zapewniające im zdobycie doświadczenia zawodowego oraz nabycie konkretnych, aktualnie potrzebnych na rynku pracy umiejętności⁴⁹. Biorąc pod uwagę wciąż trudniejszą sytuację na rynku pracy osób młodych (co pokazują dane statystyczne), aktywna polityka rynku pracy wobec osób młodych odgrywa i nadal będzie odgrywać istotną rolę w zmniejszaniu segmentacji na polskim rynku pracy⁵⁰. Należy jednak pamiętać, że kategoria osób młodych jest niejednorodna, zróżnicowana pod wieloma względami, jak np. wykształcenie, zawód, miejsce zamieszkania, dlatego rozwiązania te powinny być dobierane dla nich w sposób indywidualny, czemu ma służyć przygotowywanie indywidualnego planu działania. Na tym etapie istotne jest właściwe kwalifikowanie młodych bezrobotnych do poszczególnych rozwiązań, odpowiednia ich realizacja, a w konsekwencji efektywność mierzona zatrudnieniem i stałym włączeniem tych osób w struktury rynku pracy⁵¹. Młodzi z kolei muszą mieć świadomość, że również sami są odpowiedzialni za swoje losy zawodowe, ponieważ w dużej mierze to od ich inicjatywy, aktywności, przedsiębiorczości i elastyczności na rynku pracy zależy skuteczność wejścia i utrzymania się na rynku pracy. Już na etapie edukacji powinni śledzić aktualne trendy i zmiany dokonujące się na rynku pracy, który dzisiaj jest niezwykle dynamiczny, a czasami wręcz nieprzewidywalny (pandemia, AI). Za ich losy odpowiedzialne są również szkoły, których są absolwentami i których zadaniem jest jak najlepsze przygotowanie ich do pełnienia różnych ról zawodowych oraz dostosowywanie oferty edukacyjnej do wymogów współczesnego rynku pracy. System edukacji oprócz dostarczania wiedzy, która często szybko się dezaktualizuje, powinien kształtować u młodych osób odpowiednie postawy i umiejętności, które pozwolą

⁴⁹ A. Szydlik-Leszczyńska, *Wsparcie osób młodych w wejściu na rynek...*, s. 210.

⁵⁰ Krajowy Plan Działań na rzecz Zatrudnienia na lata 2024–2026, Załącznik do uchwały nr 167 Rady Ministrów z dnia 24 grudnia 2024 r., Warszawa 2024, s. 31. CEL SZCZEGÓŁOWY 1. Zwiększenie dostępności zasobów kadrowych, w tym wykorzystanie niewykorzystanych dotychczas zasobów rynku pracy. Działanie kierunkowe 1.1. Realizacja wsparcia w zatrudnieniu grup szczególnie wrażliwych na rynku pracy. Działanie 1.1.4. Wspieranie osób młodych na rynku pracy, m.in. w ramach programów na rzecz promocji zatrudnienia.

⁵¹ A. Szydlik-Leszczyńska, *Funkcjonowanie współczesnego rynku pracy. Wybrane uwarunkowania*, Warszawa 2012, s. 120.

odnaleźć im się we współczesnej, skomplikowanej rzeczywistości, jak np. umiejętność samodzielnego uczenia się, docierania do informacji, otwartości na zmiany czy też elastyczności, bez których trudno sobie w tej rzeczywistości poradzić. Wsparcie w postaci aktywnej polityki rynku pracy jest bowiem ukierunkowane na ważną, ale doraźną i kosztowną pomoc.

Bibliografia

- Aktywność ekonomiczna ludności Polski w IV kwartale z lat 2015–2022*, GUS, Warszawa 2016–2023.
- Bednarski M., *Skuteczność aktywnych form przeciwdziałania bezrobociu w kreowaniu popytu na zasoby pracy w Polsce* [w:] *Popyt na pracę w Polsce. Teoria i praktyka*, red. J. Meller, E. Dolny, Toruń 1997.
- Bezrobocie rejestrowane w Polsce I–IV kwartał z lat 2015–2022*, GUS, Warszawa 2016–2023.
- Bezrobotni do 25 r.ż., raporty z lat 2020–2022*, GUS, Warszawa 2021–2023.
- Bezrobotni do 30 r.ż., raporty z lat 2020–2022*, GUS, Warszawa 2021–2023.
- Efektywność polityki rynku pracy w Polsce*, red. Z. Wiśniewski, K. Zawadzki, Toruń 2011.
- Golinowska S., *O przyczynach bezrobocia i polityce jego zwalczania*, „Polityka Społeczna”, 2001, nr 3.
- Kwiatkowski E., *Bezrobocie. Podstawy teoretyczne*, Warszawa 2005.
- Krajowy Plan Działań na rzecz Zatrudnienia na rok 2023 (program rządowy)*, Załącznik do uchwały nr 112/2023 r. Rady Ministrów z dnia 28 czerwca 2023 r., Warszawa 2023.
- Krajowy Plan Działań na rzecz Zatrudnienia na lata 2024–2026*, Załącznik do uchwały nr 167 Rady Ministrów z dnia 24 grudnia 2024 r., Warszawa 2024.
- Milewski R., *Elementarne zagadnienia ekonomii*, Warszawa 2003.
- Prace interwencyjne, roboty publiczne i jednorazowa refundacja składek na ubezpieczenie społeczne*, Warszawa 2014.
- Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 14 maja 2014 r. w sprawie programów specjalnych (Dz.U. 2014, poz. 638).
- Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 24 czerwca 2014 r. w sprawie organizowania prac interwencyjnych i robót publicznych oraz jednorazowej refundacji kosztów z tytułu opłaconych składek na ubezpieczenia społeczne (Dz.U. 2014, poz. 864).
- Rozporządzenie Ministra Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 21 grudnia 2017 r. w sprawie organizowania prac społecznie użytecznych (Dz.U. 2017, poz. 2447).
- Rozporządzenie Ministra Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 14 lipca 2017 r. w sprawie dokonywania z Funduszu Pracy refundacji kosztów wyposażenia lub doposażenia stanowiska pracy oraz przyznawania środków na podjęcie działalności gospodarczej (Dz.U. 2022, poz. 243).
- Sytuacja na rynku pracy osób młodych do 25 roku życia w 2019 roku*, Warszawa 2020.
- Sytuacja na rynku pracy osób młodych, opracowania z lat 2015–2018*, Warszawa 2016–2019.

- Szydlik-Leszczczyńska A., *Funkcjonowanie współczesnego rynku pracy. Wybrane uwarunkowania*, Warszawa 2012.
- Szydlik-Leszczczyńska A., *Szkoły wyższe w kształtowaniu kapitału ludzkiego we współczesnej gospodarce*, Warszawa 2019.
- Szydlik-Leszczczyńska A., *Wsparcie osób młodych w wejściu na rynek pracy w województwie świętokrzyskim* [w:] *Bezpieczeństwo społeczne – bezpieczeństwo socjalne. Gospodarka, rynek, społeczeństwo, innowacyjność*, red. M. Molendowska, T. Jarocki, Kielce 2015.
- Szydlik-Leszczczyńska A., *Wyrównywanie szans w zatrudnieniu. Przykład osób młodych*, „Studia i Materiały Miscellanea Oeconomicae”, 2016, nr 2.
- Szyłko-Skoczny M., *Polityka społeczna wobec bezrobocia w Trzeciej Rzeczypospolitej*, Warszawa 2004.
- Ustawa z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy (Dz.U. 2023, poz.735, z późn. zm.).
- Wejście ludzi młodych na rynek pracy Polsce w 2009 r.*, Warszawa 2010.

Active labor market policy towards young people, statutory solutions and their implementation by public employment services

Abstract

The purpose of the study is to present solutions within the active labor market policy addressed to young people and their implementation by public employment services in the context of the situation of these people on the labor market. Due to than the demographic and still decreasing number of young people entering the labor market, it would seem that their situation in this market is improving. The Act on employment promotion and labor market institutions, however, still includes this category as people in a special situation on the labor market and therefore they can use a wider range of active labor market programs. Young people entering the labor market must meet the challenges related to the increasing requirements of employers in the absence or relatively low professional experience. In this context, the activities of the state aimed at programs supporting the entrance and persistence of this category of social life are important. The article reviews active forms of support dedicated to young people entering the labor market and analyzed the solutions used against the background of the situation of these people on the labor market. The research problem is therefore to answer the question whether the support methods used by public employment services towards young people eliminate basic barriers that make it difficult to enter the labor market. The research methods used are literature studies, analysis of normative documents, comparative method and analysis of existing data.

Keywords: labor market, young people on the labor market, active labor market policy.